

درنامه و نکات مهم مطالعات اجتماعی نهم

حکومت و مردم (فصل ۱۱)

نهاد حکومت (درس ۲۱)

دیر: صفوی

فارس، بهرم

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

به این سوال ها فکر کنید؟

چرا حکومت ها به وجود آمده اند؟

آیا جامعه ای می تواند بدون نهاد حکومت به حیات خود ادامه دهد؟

زندگی اجتماعی یک ضرورت است و انسان ها نمی توانند به تنهایی زندگی کنند و نیازهای مادی و معنوی خود را برطرف کنند.

داشتن حکومت نیز برای جامعه یک ضرورت است و هیچ جامعه ای نمی تواند بدون وجود حکومت باقی بماند، زیرا

✚ زیرا در زندگی اجتماعی نیازهای مشترکی وجود دارد.

✚ افراد برای تنظیم امور خود به قوانین و مقررات نیاز دارند.

✚ برای اجرای قوانین و حل اختلافات، برقراری نظم و امنیت

✚ ایجاد هماهنگی میان فعالیت های مختلف جامعه و دفاع از دشمنان

ناگزیرند حکومت تشکیل دهند و اداره امور جامعه را به افرادی بسپارند.

✚ بنابراین بدون نهاد حکومت، جامعه دچار اختلال و هرج و مرج می شود.

وظایف حکومت

نهاد حکومت در همه کشورها وجود دارد و حکومت ها تقریبا وظایف مشابهی دارند.
ولی تفاوت های مهم و اساسی نیز میان حکومت ها وجود دارد .

نهاد حکومت **مهم ترین** ویژگی های **ارزشی و فرهنگی** یک کشور را نمایان می سازد .
به همین دلیل در معرفی کشورها و بیان هویت آن ها ، از نوع حکومت آن ها نیز یاد می شود.

برخی از مهم ترین وظایف حکومت ها

- وضع قوانین و مقررات لازم در امور مختلف (قوه مقننه)
- اجرای قوانین (قوه مجریه)
- برقراری نظم و امنیت
- رسیدگی به اختلافات و شکایات ها (قوه قضائیه)
- تعلیم و تربیت
- حفظ میراث فرهنگی
- سیاست گذاری فرهنگی
- عمران و آبادانی کشور
- ایجاد وسایل و امکانات لازم برای رفع نیازهای معیشتی، اجتماعی و اقتصادی مردم (قوه مجریه)
- ایجاد هماهنگی بین فعالیت های مختلف اقتصادی و اجتماعی
- دفاع از کشور و حفظ تمامیت ارضی*
- مدیریت منابع طبیعی و ثروت هایی که به عموم مردم تعلق دارند؛
- حمایت از گروه های خاص و نیازمند مانند کودکان بی سرپرست، معلولان و ازکارافتادگان.

۱- با توجه به آنچه در سال های قبل درباره قوه مقننه، قضائیه و مجریه خوانده اید، چند مورد از مهم ترین وظایف حکومت را که در صفحه قبل نوشته شده، انتخاب کنید و بگویید از وظایف کدام قوه است.

(پاسخ در متن)

اسلام و حکومت

چرا اسلام وجود حکومت را برای جامعه ضروری می داند؟

زیرا بسیاری از احکام الهی (مانند عدالت) جز با تشکیل یک جامعه و حکومت الهی محقق نمی گردد.

پیامبر اکرم (ص) پس از هجرت از مکه به مدینه ، حکومت اسلامی تشکیل داد.

مبدا قوانین و مقررات برای برپایی حکومت از دیدگاه اسلام : حکمت و اراده خداوند است و

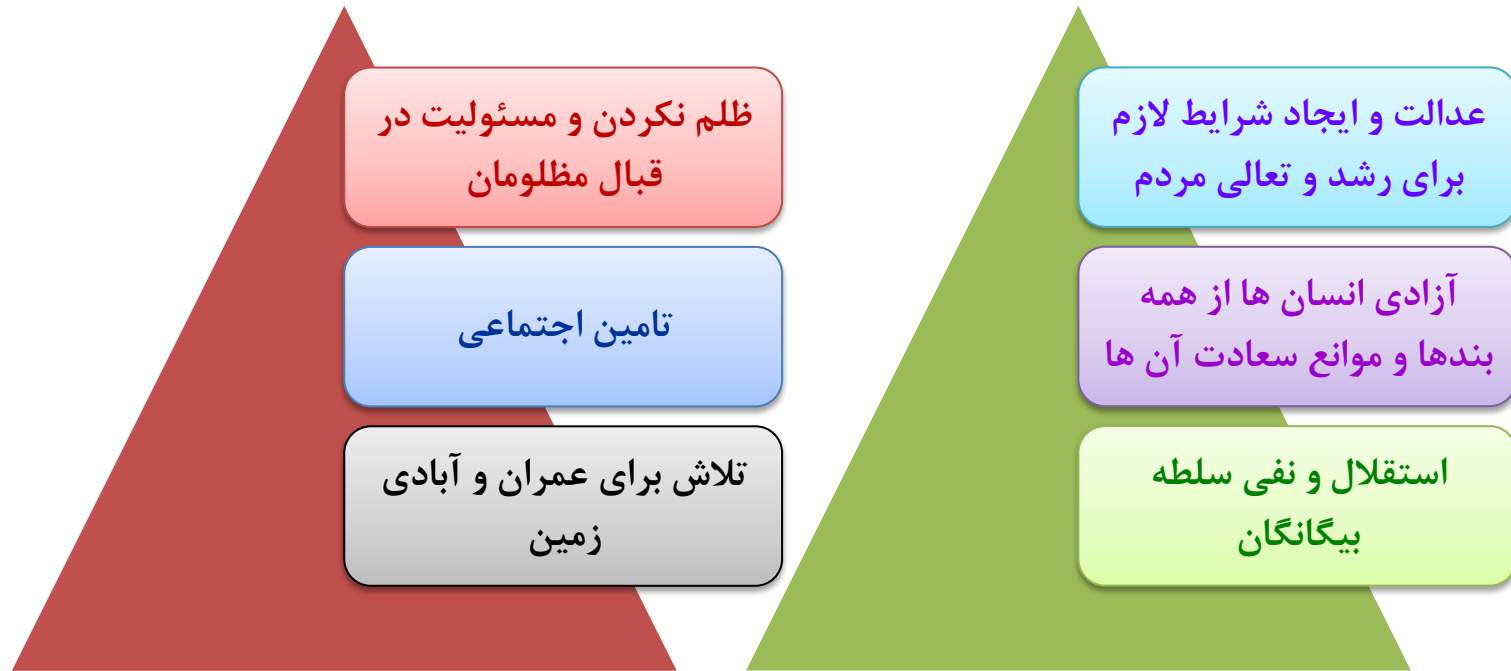
و عقل و وحی الهی ، دو وسیله اصلی برای

۱- شناخت ارزش های الهی

۲- قوانین و مقررات اجتماعی

هستند.

برخی از قوانین و ارزش های اجتماعی اسلام

قانون الهی ضامن عدالت است و مجریان قوانین عادلانه باید دو ویژگی داشته باشند :

✚ عدالت را بشناسند

✚ به عدالت رفتار کنند.

به همین دلیل ، برای حکومت و اداره امور جامعه ، فقط آن گروه از مردم شایستگی دارند که:

از قوانین و ارزش های اسلامی آگاهی داشته باشند.
از نظر تقوا و عدالت از دیگر مردم بالاتر باشند.

در راس این گروه :

➤ اول پیامبران الهی

➤ سپس جانشینان آن ها یعنی امامان معصوم (ع)

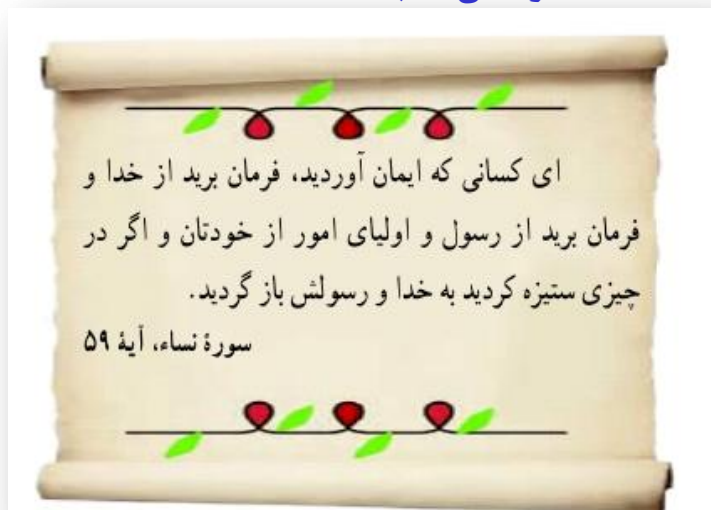
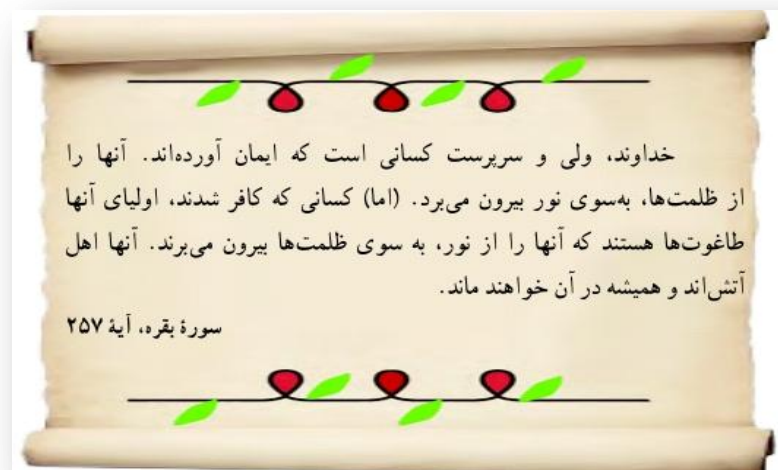
➤ در غیاب آنان نیز افراد با تقوا و عادل که :

❖ آگاهی لازم به دستورات اسلام داشته باشد.

❖ و بر اساس تجربه ، حکمت و سیاست صحیح ، می توانند:

✓ دستورات اسلام را به درستی و بر شرایط و زمان های مختلف

تطبیق دهند و ادامه دهنده راه آن ها باشند.

امت اسلامی باید از پذیرش **طاغوت و حکومت های غیر الهی** خودداری کند.

برای **شکل گیری امامت و ولایت الهی** براساس موازین و ارزش های اسلامی از هیچ

تلاش و مجاهدتی دریغ نرزد.

- ۲- چرا مبدأ اصلی قوانین برای برپایی حکومت از دیدگاه اسلام، حکمت و اراده خداوند است؟
- ۳- با مطالعه آیات قرآن کریم در صفحه قبل، دیدگاه اسلام را درباره ماهیت حکومت بیان کنید.

۲- زیرا خداوند مالک مطلق ما و همه موجودات است و سرپرست حقیقی ماست اوست که همه موجودات و ما را آفریده است و انسان با پیروی از دستورات خداوند است که به سوی کمال و سعادت واقعی حرکت می کند.

۳- حاکمیت واقعی از آن خداوند است و جامعه باید تحت حاکمیت او و جانشینان او باشد و قوانین نیز بر اساس دستورات خداوند باشد.

حکومت در کشور ما

پس از پیروزی انقلاب اسلامی حکومت ایران از نظام شاهنشاهی به جمهوری اسلامی تبدیل شد.

بنیان گذار این نوع حکومت امام خمینی (ره) است.

جمهوری: شکل حکومت ما جمهوری است و نشان دهنده این است که حق انتخاب و مشارکت مردم در حکومت به رسمیت شناخته شده است.

« مردم با رای مستقیم یا غیر مستقیم مسئولان را انتخاب کرده و افراد منتخب بر اساس قانون اختیارات معینی دارند.»

اسلامی: یعنی محتوای این حکومت اسلامی است و کشور با اصول و قوانین اسلامی اداره می شود.

زمامداران آن نیز باید مومن، معتقد به اسلام و متعهد به اجرای آن باشند.

۴- تحقیق کنید پس از انقلاب اسلامی تاکنون، چه انتخابات‌هایی و با چه تعداد، در کشور برگزار شده است؟

➤ همه پرسى تعیین نظام سیاسى

➤ همه پرسى قانون اساسى

➤ انتخابات ریاست جمهوری

➤ انتخابات نمایندگان مجلس شورای اسلامی

➤ انتخابات مجلس خبرگان

➤ انتخابات شورای شهر و روستا

➤ ۱۲ دوره ریاست جمهوری اسلامی (هر ۴ سال یک بار)

➤ ۱۱ دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی (هر ۴ سال یک بار)

➤ ۵ دوره انتخابات مجلس خبرگان (هر از ۸ سال)

➤ ۵ دوره انتخابات شهر و روستا (هر از ۵ سال)

ارکان حکومت در جمهوری اسلامی ایران

بر طبق قانون اساسی **مهم ترین رکن** حکومت جمهوری اسلامی **رهبری** است. سه **قوه مقننه** و **مجریه** و **قضائیه** تحت نظارت رهبری کشور را اداره می کنند. رهبر در جمهوری اسلامی بر پایه **ولایت فقیه** است.

ولایت به معنای **سرپرستی** است. از دیدگاه اسلام **پیامبران** و **امامان معصوم** از طرف خداوند نمایندگی دارند که مردم را سرپرستی کنند.

طبق اصل ۵ قانون اساسی :

در زمان غیبت امام زمان (عج) ، **سرپرستی جامعه اسلامی بر عهده فقیه عادل و**

با تقوا، آگاه به زمان ، شجاع ، مدیر و مدبر است.

رهبری (ولی فقیه)

اجرای قوانین

قوه مجریه

رئیس جمهوری، معاونان
و وزارتخانه‌ها

رئیس جمهور با رای مستقیم مردم
برای مدت ۴ سال انتخاب می شود.
معاونان مستقیماً توسط رئیس جمهور
انتخاب می شوند.

وزیران با پیشنهاد رئیس جمهور به
مجلس شورای اسلامی و رای اعتماد
نمایندگان مجلس انتخاب می شوند.

نظارت بر حسن اجرای قوانین

قوه قضائیه

رئیس قوه قضائیه، قضات، دیوان عالی
کشور، دادگاه‌ها، دادرها و ...
رئیس قوه قضائیه طبق قانون اساسی
توسط رهبر برای مدت ۵ سال انتخاب
می شود.

تدوین و تصویب قانون عادی

قوه مقننه

نمایندگان مجلس شورای اسلامی،
اعضای شورای نگهبان
نمایندگان مجلس شورای اسلامی
با رای مستقیم مردم برای مدت
۴ سال انتخاب می شوند.

اعضای شورای نگهبان ۱۲ نفر هستند
۶ نفر فقیه که توسط رهبر انتخاب می شوند.
۶ نفر حقوق دان که قوه قضائیه پیشنهاد می دهد.

اختیارات و وظایف رهبر

رهبر مدیریت کلان و ارزشی کشور را بر عهده دارد. به این معنا که مراقب حرکت کلی کشور است تا از اهداف و ارزش های انقلاب اسلامی، منحرف نشود.

بر طبق (اصل ۱۱۰) قانون اساسی، برخی از مهم ترین وظایف و اختیارات رهبر عبارتند از:

✚ تعیین سیاست های کلی نظام و نظارت بر حسن اجرای آن ها

✚ فرماندهی کل نیروهای مسلح

✚ نصب و عزل و قبول استعفای

➤ **فقه های شورای نگهبان**

➤ **رئیس قوه قضائیه**

➤ **رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران**

➤ **فرماندهان نیروی نظامی، انتظامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و...**

✚ عفو یا تخفیف مجازات محکومان در حدود موازین اسلامی ...

در نظام جمهوری اسلامی علاوه بر رهبری و قوای سه گانه، نهادهای ویژه دیگری در اعمال حاکمیت مشارکت دارند. از جمله این نهادها:

❖ **مجلس خبرگان رهبری** (انتخاب رهبر و بررسی واجدین شرایط رهبری)

❖ **شورای نگهبان** (تایید صلاحیت نامزدهای انتخاباتی - نظارت بر انتخابات - بررسی مصوبات مجلس تا مغایرتی با قانون اساسی و احکام اسلامی نداشته باشد).

❖ **مجمع تشخیص مصلحت نظام** (ارائه مشاوره به رهبر برای حل مشکلات)

❖ **شورای عالی امنیت ملی** (تامین منافع ملی و پاسداری از انقلاب اسلامی و حفظ تمامیت ارضی)

❖ **شورای عالی انقلاب فرهنگی** (تدوین و تصویب اصول و اهداف برنامه ریزی های فرهنگی علمی)

برخی از سیاست‌های کلی نظام که تاکنون تهیه شده و ابلاغ شده‌اند

تاریخ	عنوان	
۱۳۸۹/۱۱/۲۹	ابلاغ سیاست‌های کلی نظام در امور «پدافند غیرعامل»	۱
۱۳۸۹/۱۱/۲۹	ابلاغ سیاست‌های کلی نظام در امور «امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات»	۲
۱۳۹۰/۰۴/۲۸	ابلاغ سیاست‌های کلی اشتغال	۳
۱۳۹۲/۰۲/۱۰	ابلاغ سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش	۴
۱۳۹۲/۱۱/۲۹	ابلاغ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی»	۵
۱۳۹۳/۰۱/۱۸	ابلاغ سیاست‌های کلی «سلامت»	۶
۱۳۹۳/۰۲/۳۰	ابلاغ سیاست‌های کلی «جمعیت»	۷
۱۳۹۳/۰۶/۲۹	ابلاغ سیاست‌های کلی «علم و فناوری»	۸
۱۳۹۴/۰۸/۲۶	ابلاغ سیاست‌های کلی «محیط زیست»	۹
۱۳۹۵/۰۶/۱۳	ابلاغ سیاست‌های کلی «خانواده»	۱۰

شورای اسلامی شهر و روستا

نوع حکومت ما جمهوری است پس مردم باید در همه امور حکومت نقش و مشارکت داشته باشند.

در قانون اساسی تشکیل شوراهای اسلامی روستا، شهر، شهرستان، استان مورد توجه قرار گرفته است.

اعضای این شوراها را مردم منطقه یا محل انتخاب می کنند.

شورای اسلامی با هدف همکاری مردم برای پیشبرد

✚ برنامه های اجتماعی ، فرهنگی

✚ برنامه های اقتصادی و عمرانی

با توجه به شرایط و مقتضیات هر منطقه از کشور تشکیل می شوند.

پاینده و پیروز باشید، صفوی دبیر مطالعات اجتماعی فارس، چهارم